

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Економічний факультет
Кафедра маркетингу, інновацій та регіонального розвитку
(назва кафедри)

СИЛАБУС
навчальної дисципліни

Інновації та інноваційна економіка

Вибіркова

Освітньо-професійна програма	<i>«Облік і оподаткування»</i>
Спеціальність	<i>071 «Облік і оподаткування»</i>
Галузь знань	<i>07 «Управління та адміністрування»</i>
Рівень вищої освіти:	<i>другий (магістерський)</i>
Факультет, на якому здійснюється підготовка фахівців	<i>Економічний</i>
Мова навчання	<i>Українська</i>
Розробники	<i>І.М.Буднікевич., д.е.н., професор</i>
Профайл викладача (-ів)	<i>http://mmix.cv.ua/staff/budnikevych-iryna-myhajlivna</i>
Контактний тел.	<i>+380372509465</i>
E-mail:	<i>i.budnikevich@chnu.edu.ua</i>
Сторінка курсу в Moodle	<i>https://moodle.chnu.edu.ua/course/view.php?id=1948#section-0</i>
Консультації	<i>Офлайн консультація вівторок 14.00-15.00 Онлайн консультація п'ятниця 14.00-15.00 Додаткові консультації: за попередньою домовленістю</i>

1. Анотація дисципліни (призначення навчальної дисципліни).

Дисципліна «**Інновації та інноваційна економіка**» спрямована на формування у студентів компетентностей щодо теоретичних аспектів інновацій, розуміння інноваційних тенденцій, трендів інноваційного та технологічного розвитку, набуття практичних навичок пов'язаних з функціонування інноваційної економіки на макrorівні (загальна характеристика інновацій як джерела економічного розвитку, теорії інноваційного процесу, державна інноваційна політика) та мікрорівні (ключові фактори здійснення інновацій, генерування ідей та інновацій, розвиток креативності, стимулювання інновацій, маркетинг інновацій, вибір інноваційної стратегії розвитку економічних суб'єктів). Дисципліна «**Інновації та інноваційна економіка**» буде корисна майбутнім ІТ-фахівцям, маркетологам, менеджерам, економістам, фінансистам, бухгалтерам, тим, хто збирається займатися підприємництвом, мати власний бізнес з урахуванням його інноваційної спрямованості.

2. Мета навчальної дисципліни: освоєння студентами основних теоретичних і методологічних основ інноваційної економіки, сформувані в студентів цілісну систему знань про інноваційну економіку, вмінь щодо продукування, впровадження та дифузії інновацій; вивчити поняттєво-термінологічний апарат, що характеризує інновації та інноваційну економіку; вивчити методологічні основи побудови інноваційної системи; розкрити взаємозв'язок усіх понять, внутрішню логіку і представити організаційно-економічну модель стратегічного та тактичного управління інноваціями.

3. Пререквізити Місце дисципліни в навчальному процесі підготовки магістрів. Теоретичною і методологічною базою вивчення дисципліни є: «Стратегічний менеджмент», «Глобальна економіка».

4. Результати навчання: Результатом вивчення **вибіркової** дисципліни «Інновації та інноваційна економіка» є підкріплення та поглиблення рівня освоєння таких **компетентностей** здобувачів освіти за **ОПП «Облік і оподаткування»:**

Поглиблення інтегральної компетенції. Здатність розв'язувати складні завдання і проблеми у сфері професійної діяльності з обліку, аналізу, контролю, аудиту, оподаткування або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Підтримка компетенції ЗК5. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

Програмні результати навчання за ОПП «Облік і оподаткування»:

ПРН 1. Вміти розвивати та підвищувати свій загальнокультурний рівень і професійний рівень, самостійно освоювати нові методи роботи та знання щодо комплексного бачення сучасних проблем економіки та управління.

5. Опис навчальної дисципліни

5.1. Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	2023/2024	10	4	120	15	15			90		Залік

5.2. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
л		п	лаб	інд	с.р.	л		п	лаб	інд	с.р.	
Тема 1. Інноваційний розвиток економічних систем: стан та основні тенденції	9	1	1			7	9	1				8
Тема 2. Інновації, інноваційний процес та інноваційна економіка	8	1	1			6	8	1				7
Тема 3. Сучасні організаційні форми інноваційного розвитку.	12	2	2			8	12	1				11
Тема 4. Інноваційний менеджмент та стратегічне управління інноваціями	12	2	2			8	12	1				11
Тема 5. Маркетинг інновацій та комерціалізація нововведень	12	2	2			8	12		1			11
Тема 6. Управління персоналом в інноваційній організації	12	2	2			8	12					12
Тема 7. Фінансування та інвестиційне забезпечення інновацій	10	2	0			8	10					10
Тема 8. Венчурне підприємництво та стартапінг	12		2			10	12		1			11
Тема 9. Інноваційні проекти	14	2	2			10	14		1			13
Тема 10. Інтелектуальна власність та її роль в інноваційній економіці	9		1			8	9		1			8
Тема 11. Національні інноваційні системи та державна інноваційна політика	10	1				9	10					10
Усього годин	120	15	15	0	0	90	120	4	4	0	0	112

5.3. Зміст завдань для самостійної роботи з курсу «Інновації та інноваційна економіка»

Тема 1. Інноваційний розвиток економічних систем: стан, основні тенденції та тренди	7
1. Після вивчення наведеного теоретичного матеріалу та самостійної роботи з рекомендованими літературними джерелами необхідно підготувати і провести реферативне дослідження на тему «Інноваційна економіка». У дослідженні розглянути одне з питань: - Підходи до оцінки рівня інноваційного розвитку національної економіки - Організація статистичних спостережень та оцінки фактичного стану інноваційної сфери, - Рейтинги інноваційних економік. - Рейтинг інноваційних економік Bloomberg. - Глобальний індекс інновацій (Global Innovation Index) - «Підривні» та «проривні» інновації. - Зміна поняття товару в інформаційному суспільстві та знаннєвій економіці. - Формування інноваційної економіки в країнах, які перебували на периферії світової економіки. - Інновації в ESG-стратегіях. - Глобальна база даних по брендам	2
2. Опрацювати методичні вказівки до використання методу конкретних ситуацій. Прочитати та проаналізувати ситуаційну вправу. Дати відповідь на запитання та виконати завдання до кейсової ситуації. Підібрати додатковий матеріал до кейсу.	2
3. Підготувати приклади успішних та провальних інновацій.	1
4. Підготовка до участі в круглому столі «Інновації військового часу»	2
Тема 2. Інновації, інноваційний процес та інноваційна економіка	6
- Підготувати доповідь про приклади найбільш успішних інновацій в сучасній економіці.	2
- Повідомлення про інноваційну складову українського експорту (окремої галузі). Дати характеристику стану та рівня розвитку сучасного високотехнологічного сектору України.	2
- Есе «Як війни та пандемії впливають на еволюцію інноваційної діяльності?»	2
Тема 3. Сучасні організаційні форми інноваційного розвитку.	8
Після вивчення наведеного теоретичного матеріалу та самостійної роботи з ресурсами мережі Інтернет підготувати презентацію пошукового дослідження на одну із запропонованих тем: - Підготовка презентації пошукового дослідження з організації діяльності технопарків (світовий досвід) - Підготовка презентації пошукового дослідження з організації діяльності бізнес-інкубаторів (світовий досвід) - Підготовка презентації пошукового дослідження з організації діяльності виставок інновацій (світовий досвід) - Підготовка презентації пошукового дослідження з організації діяльності технополісів (світовий досвід) - Підготовка презентації про акселераторів та стартапів в Україні	3
Повідомлення по темі «Стратегічні інноваційні альянси»	2
Прочитати та проаналізувати ситуаційну вправу. Дати відповідь на запитання та виконати завдання до кейсової ситуації. Підібрати додатковий матеріал до кейсу.	2
Тема 4. Інноваційний менеджмент та стратегічне управління інноваціями	8
- Підібрати, проаналізувати та зробити висновки зі статистичних даних пов'язаних з інноваційним розвитком обраного ринку, визначити інноваційно-технологічні тенденції конкретного ринку.	2
- Підготувати презентацію про інноваційні стратегії провідних компаній	2
- Прочитати та проаналізувати ситуаційну вправу. Дати відповідь на запитання та виконати завдання до кейсової ситуації. Підібрати додатковий матеріал до кейсу.	2
- Підготувати ситуаційну вправу з маркетингових стратегій провідних компаній. Сформулювати та висловити свої думки з приводу успішності маркетингової підтримки інноваційних стратегій провідних компаній. Сформулювати запитання та завдання до кейсових ситуацій.	2
Тема 5. Маркетинг інновацій та комерціалізація нововведень	8
- Підготувати доповідь про ключові тренди технологічних, соціальних, екологічних та економічних нововведень.	2
- Підготувати повідомлення про франшизи як спосіб комерціалізації інновацій	2
- Прочитати та проаналізувати ситуаційну вправу. Дати відповідь на запитання та виконати завдання до кейсової ситуації. Підібрати додатковий матеріал до кейсу.	2
- Моделювання прикладів трансферу і комерціалізації інноваційних технологій	2
Тема 6. Управління персоналом в інноваційній організації	8
- Пошукове дослідження: «Основні методи стимулювання інноваційної активності працівників та генерування нових ідей»	3
- Прочитати та проаналізувати ситуаційну вправу. Дати відповідь на запитання та виконати завдання до кейсової ситуації. Підібрати додатковий матеріал до кейсу.	2
- Дослідити бренд обраного роботодавця. Проаналізувати стан ринку праці у відповідній галузі.	3

Тема 6. Брендинг в інноваційно-орієнтованих компаніях	7
- Проаналізувати рейтинги інноваційних компаній, вивчити методика їх укладання	2
- Підібрати матеріали з ребрендингу компаній, визначити причини ребрендингу, сформулювати власну думку про успішність/неуспішність.	2
- Підібрати приклади інструментів брендингу: інбрендингу, проакт плейсменту технологічних товарів, парасоликові бренди, управління репутацією	1
- Прочитати та проаналізувати ситуаційну вправу. Дати відповідь на запитання та виконати завдання до кейсової ситуації. Підібрати додатковий матеріал до кейсу.	2
Тема 7. Фінансування та інвестиційне забезпечення інновацій	8
- Повідомлення щодо досвіду зарубіжних компаній у застосуванні новітнього інструментарію фінансування інноваційної діяльності економічних суб'єктів	3
- Прочитати та проаналізувати ситуаційну вправу. Дати відповідь на запитання та виконати завдання до кейсової ситуації. Підібрати додатковий матеріал до кейсу.	2
- Розробка чек-листу для вибору інвестора.	3
Тема 8. Венчурне підприємництво та стартапінг	10
Підготовка доповідей та презентація з узагальнення досвіду зарубіжних країн в організації діяльності венчурних фірм, бізнес-інкубаторів, інноваційних центрів; розвитку малих наукомістких форм в Україні; діяльності венчурних фондів за кордоном та в Україні.	3
Підготовка до круглого столу «Високотехнологічні стартапи»	5
Прочитати та проаналізувати ситуаційну вправу. Дати відповідь на запитання та виконати завдання до кейсової ситуації. Підібрати додатковий матеріал до кейсу.	2
Тема 8. Інноваційні проєкти	10
- Опрацювання методики оцінки інноваційних проєктів та виконання розрахункових завдань.	7
- Прочитати та проаналізувати ситуаційну вправу. Дати відповідь на запитання та виконати завдання до кейсової ситуації. Підібрати додатковий матеріал до кейсу.	2
- Підібрати приклади коли реалізація інноваційного проєкту дозволили компанії утримувати панівне положення на ринку	1
Тема 10. Інтелектуальна власність та її роль в інноваційній економіці	8
- Аналіз стану та тенденцій розвитку ринку певної техніки чи технології. Аналіз ринку наукових досліджень (розробок) (джерела: BOIT «World Intellectual Property Indicators», IFI CLAIMS «IFI CLAIMS ANNOUNCES. GLOBAL PATENT HOLDERS», IFI Global 250, IFI CLAIMS Live 1000, Reputation	3
- Institution Global Rep TrakTM	
- Провести патентний пошук для самостійно обраного продукту	2
- Кабінетне дослідження для прогнозування наукових напрямків та розробок, результати яких будуть конкурентоздатні в майбутньому	3
Тема 11. Національні інноваційні системи та державна інноваційна політика	9
- Підготовка тез/доповіді на факультетський Форум інновацій	6
- Підготовка презентацій «Національна інноваційна політика країни»	3
Всього	90

6. Освітні технології, методи навчання і викладання навчальної дисципліни «Інновації та маркетинг інновацій»

- МН1 – словесні методи (лекція, дискусія, бесіда, консультація тощо).
 МН2 – бізнес-кейси (індивідуальні або командні) .
 МН3 – ділові гри;
 МН4 – проектні завдання (індивідуальні та командні проекти);
 МН5 – методи візуалізації результатів (презентації результатів виконаних завдань, ілюстрації, відеоматеріали тощо).
 МН6 – робота з інформаційними ресурсами: з навчально-методичною, науковою, нормативною літературою та інтернет-ресурсами.
 МН7 – самостійна робота над індивідуальним завданням.
 МН8 – підготовка тез/доповіді на конференцію.
 МН9 – тренінги, коучі, майстер-класи від запрошених стейкхолдерів.
 МН10 – реферативні та пошукові дослідження.
 МН13 – вивчення вітчизняних практик
 МН14 – інтеграція міжнародних практик

7. Контроль та оцінювання результатів навчальних досягнень студентів з навчальної дисципліни «Інновації та маркетинг інновацій»

Формами поточного контролю є:

- МО1 – презентація самостійних робіт за індивідуальними завданнями.
 МО2 – захист бізнес-кейсів, результатів досліджень.
 МО3 – аналітичні звіти, реферати.
 МО4 – презентації результатів виконання завдань.
 МО5 – презентація творчих завдань
 МО6 – командні результати ділових ігор.
 МО7 – командні результати проектних завдань.
 МО8 – презентація власного підготовленого кейсу.
 МО9 – підсумковий контроль – екзамен у тестовій формі.
 МО11 – публікації тез, доповідей, статей

За семестр студент може отримати максимум 60 балів.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)											Кількість балів (залік)	Σ балів
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	Тести	
6	5	6	6	6	4	4	6	6	5	6	40	100

Залік включає 20 тестів і оцінюється в 40 балів – за кожен вірно виконаний тест студент отримує 2 бали. Питання тестів охоплюють програму дисципліни і передбачають визначення рівня знань та ступеня опанування студентами компетентностей. Результат заліку оцінюється в балах (максимальна кількість – 40 балів) і додається до кількості балів отриманих студентом протягом семестру.

Сума оцінок дозволяє сформувати підсумкову оцінку на основі використовуваної числової (рейтингової) шкали.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим повторним курсом

Сума балів проставляється у екзаменаційній відомості. Студента слід вважати атестованим, якщо сума балів, одержаних за результатами поточного контролю та екзамену, дорівнює або перевищує 50.

Вивчення курсу «Інновації та маркетинг інновацій» вимагає застосування новаторських підходів до організації навчального процесу на основі широкого застосування новітніх інформаційних технологій. Основний наголос повинен робитися на практичному використанні та закріпленні отриманих теоретичних знань через організацію тренінгів, вирішення управлінських ситуацій, аналізу практики впровадження інновацій, підготовки власних кейсів. Невід'ємним компонентом навчання повинна стати організація круглих столів, семінарів із залученням компетентних спеціалістів у сфері інновацій, наукових організацій з метою наближення навчального процесу до практики організації, управління та маркетингу інноваціями. Обов'язковою є самостійна підготовка студентами творчої роботи з актуальних проблем теорії та практики інновацій для глибшого й ґрунтовнішого вивчення зарубіжного досвіду інноватики, виконання завдання на основі вирішення конкретної ситуації.

8. Список рекомендованої літератури

1. Буднікевич І.М., Благун І.І., Крупенна І.А., Бокучава В.Б. Напрямки застосування маркетингових інновацій у комунікаційній політиці готельних закладів. Бізнес Інформ. 2020. №8. С. 266–277. URL: https://www.business-inform.net/article/?year=2020&abstract=2020_8_0_266_277
2. Буднікевич І.М., Черданцева І.Г., Крупенна І.А. Інноваційні інструменти маркетингових досліджень в маркетинговій товарній та комунікаційній політиці торговельних закладів. Економіка та право. 2020. № 2(57). С. 64-76.
3. Буднікевич І.М., Школа І.М. Становлення регіонального ринку інновацій в Україні. – Чернівці: «Зелена Буковина», 2002. 200 с.
4. Гавриш О.А., Дергачова В.В., Кравченко М.О. та ін. Менеджмент стартап проєктів: підручник. Київ: КПІ ім Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2019. 344 с.
5. Гринько П.Л. Управління інноваційним розвитком бізнесу в умовах цифрової економіки : теорія, методологія, практика: монографія / за ред. Іванченка І.С. Харків : Видавництво Іванченка І.С., 2020. 342 с.
6. Грегерсен Гел. Змінюй питання. Знаходь відповіді. Генеруй інновації та знаходь рішення / з англ. пер. Оксана Дятел. Київ : Bookchef : Форс Україна, 2020. 366 с.
7. Довбня С.Б., Чабанець Т.М. Інноваційне стратегічне планування. Дніпро: Ліра, 2020. 206 с.
8. Збірник ситуаційних (кейсових) завдань з навчальних дисциплін «Інновації та інноваційна економіка», «Інноваційний розвиток підприємства», «Інновації та маркетинг інновацій», «Маркетинг інновацій», «Digital-marketing», «Технології та новації». Навчальний посібник. / уклад. І.М. Буднікевич, Є.І. Венгер, О.В.Кифяк, І.А. Крупенна. Чернівці: Чернів. нац. ун-т, 2021. 172 с.
9. Інноваційна економіка: теоретичні та практичні аспекти : монографія Вип. 3. О.М. Коваленко, Є.І. Масленніков, Е.А. Кузнецов, Ю.М. Сафонов, С.В. Філіппова та ін. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2017. 634 с.
10. Інтелектуальна власність: магістерський курс : підручник / П.Г.Перерва [та ін.] ; ред.: П.Г.Перерва, В.І.Борзенко, Т.О.Кобелева; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". Харків : Планета-Прінт, 2019. 1002 с
11. Комерціалізація інновацій: колект. монографія. За заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Ілляшенка С. М., д-ра екон. наук, доц. Біловодської О. А. Суми : Триторія, 2020. 263 с.
12. Косенко О. П. Комерціалізація інтелектуально-інноваційних технологій: монографія. Х.: «Смугаста типографія», 2015. 517 с
13. Краус Н.М. Інноваційна економіка в глобалізованому світі: інституціональний базис формування та траєкторія розвитку: монографія. Київ: Аграр Медіа Груп, 2019. 492 с.
14. Краці проєкти та практики регіонального розвитку ЄС в Індустрії 4.0. URL: <https://www.industry4ukraine.net/eu-regional-development-in-industry-4-0/>
15. Маркетинг інновацій і інновації в маркетингу: монографія. За ред. д-ра екон. наук, проф. С.М. Ілляшенка. Суми: ВТД "Університетська книга", 2008. 615 с
16. Мотивування персоналу підприємств: інноваційні технології та реінжинірингові підходи : монографія. Кузьмін О. Є. та ін.; Нац. ун-т «Львів. політехніка». Львів : Галицька Видавнича Спілка, 2020. 215 с.
17. Петренко Л.А. Інноваційний розвиток підприємства: генезис теорії та сучасна практика управління : монографія / Л. А. Петренко ; Держ. ВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». Київ : НУОУ ім. Івана Черняхівського, 2020. 328 с.
18. Тіль П. Від нуля до одиниці. Нотатки про стартапи, або Як створити майбутнє. Пітер Тіль за участю Блейка Мастерса ; пер. з англ. Роман Обухів. Київ : Наш Формат, 2020. 238 с.
19. Чухрай Н. І. Маркетинг інновацій : підручник / Н.І. Чухрай. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2011. 256 с.
20. Щодо сприяння впровадженню технологічного підходу «Індустрія 4.0» в Україні : Постанова Кабміну від 21 липня 2021 р. No 750. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/750-2021-%D0%BF#Text>
21. Eurostat. Science, technology and innovation. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/science->

technology-innovation/data/database

22. Key tools to assess and improve soft innovation policies. URL: <https://www.interregeurope.eu/passpartool>
23. Steve Brachmann IFI CLAIMS Rankings Show Increasing Role of Chinese Entities in U.S., Global Patent Ownership. URL: <https://ipwatchdog.com/2022/01/11/ifi-claims-rankings-show-increasing-role-of-chinese-entities-in-us-global-patent-ownership/id=142745/>
24. IFI CLAIMS ANNOUNCES 2021 TOP GLOBAL PATENT HOLDERS. IFI CLAIMS Announces 2021 Top Global Patent Holders IFI CLAIMS

9. Інформаційні ресурси

1. <http://sdip.gov.ua> – офіційний сайт Державної служби інтелектуальної власності України.
2. <http://www.intelvas.com.ua> – Науково-практичний журнал «Інтелектуальна власність».
3. <http://inneco.org/index.php/inneco.ua> - сайт журналу «Інноваційна економіка»
4. <http://www.ukrpatent.org/> – офіційний сайт Державного підприємства «Український інститут промислової власності».
5. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-01-18/germany-breaks-korea-s-six-year-streak-as-most-innovative-nation> – Bloomberg Innovation Index
6. www.epo.org/ – офіційний сайт Європейського патентного відомства.
7. www.inta.org/ – офіційний сайт Міжнародної асоціації товарних знаків.
8. www.ip-centr.kiev.ua/newscipr/head_page_large.jsp – офіційний сайт Українського центру інноватики та патентно-інформаційних послуг.
9. www.ndiiv.org.ua – офіційний сайт Науково-дослідного інституту інтелектуальної власності національної академії правових наук України.
10. www.uacr.kiev.ua – офіційний сайт Державного підприємства «Українське агентство з авторських та суміжних прав».
11. www.wipo.int – офіційний сайт Всесвітньої організації інтелектуальної власності.
12. <https://ipwatchdog.com> – патентний сервіс IFI CLAIMS Patent Services
13. <https://www.interregeurope.eu/smarty/> – Smart SMEs for Industry 4.0.
14. <https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/en/digital-innovation-hubs> – Smart Specialisation Platform. Digital Innovation Hubs.

Ресурси присвячені інноваціям, блокчейн технологіям, data science

1. ForkLog – офіційний канал культового журналу ForkLog. Усе найголовніше про біткоіни, криптовалюту, блокчейн і децентралізовані технології.
2. DeCenter – один з найпопулярніших каналів про блокчейн та децентралізовані системи. Тут можна знайти аналітику по свіжих ICO, дані по торгах на основних біржах і дізнаватися про всі новини індустрії одним з перших.
3. BitLenta – новини про криптовалюту з усього світу, цікаві анонси тематичних заходів.
4. Data Science Notes – бібліотека електронних книг, статей і лекцій про Data Science.
5. Data Science by ODS.ai – перший телеграм-канал про Data Science (ведеться англійською мовою). Тут можна почитати про теорію і практику ІІ, великих даних, машинного навчання та інших технологіях.
6. Інновації світу – @innovationoftheworld
7. Ідеї для малого та середнього бізнесу а також новини про інноваційні технології @biznesin
8. Telegram-канал Retail & Loyalty «Роздріб. Е-commerce. Інновації» retailloyaltyjournal